

Trist men sant

Tre ekonomiprofessorer försvarar en nobelpristagare

Det hör till att Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne (ofta benämnt "Nobelpriset i ekonomi") ifrågasätts i samband med Nobelprisutdelningarna. I år skedde det i en artikel av **Dan Josefsson** med rubriken "*Cynismens pris*" på *Aftonbladets* kultursida den 10 dec. Årets pris till **Edmund Phelps** kritiseras därför att hans forskning skulle vara "*ett ideologiskt färgat önskemål om hur maktförhållandet mellan arbetsgivare och deras anställda bör se ut*".

Dan Josefsson hävdar att Phelps forskning skulle legitimera en politik som syftar till att hålla uppe arbetslösheten. Detta är ett befängt påstående. Det finns därför skäl att redovisa varför Phelps belönats med ekonomipriset.

Phelps.

Hur inflation och arbetslöshet hänger ihop är en klassisk nationalekonomisk fråga. Längre trodde man att det fanns ett stabilt negativt samband – den så kallade Phillipskurvan – mellan inflation och arbetslöshet. Innebörden var att det alltid går att sänka arbetslösheten genom en politik som ökar efterfrågan: penningpolitik (räntesänkningar) eller finanspolitik (sänkta skatter eller ökade offentliga utgifter). Konsekvensen skulle bara bli att inflationen steg från en stabil nivå till en annan.

Tyvärr har det visat sig att detta inte stämmer. Erfarenheterna från nästan alla länder från och med början av 1970-talet talar för att det inte finns något stabilt samband mellan inflation och arbetslöshet. I stället tycks inflationen successivt stiga om man genom ökad efterfrågan systematiskt försöker hålla arbetslösheten under en viss nivå.

Phelps formulerade en teori för detta. Enligt den beror inflationen inte bara på arbetslösheten utan också på vilken inflation som förväntas. Ju högre inflationsförväntningarna är, desto högre blir inflationen vid en given arbetslöshet. Både företag och löntagare försöker kompensera sig för den inflation de väntar sig.

En slutsats är att det i varje tidpunkt finns en bestämd "jämviktsarbetslöshet" som ekonomin rör sig mot. I genomsnitt över konjunkturcykeln måste ekonomin befinna sig vid denna jämviktsarbetslöshet om inflationen ska förbli stabil. Man kan tycka att det är trist om ekonomin fungerar så, men huruvida den gör det är inte något som man kan ta ställning till utifrån politiska värderingar. Det är i stället en fråga för empirisk forskning. Omfattande sådan forskning har gett överväldigande stöd för Phelps hypotes.

Phelps talade om "jämviktsarbetslöshet". Ibland används termen "naturlig arbetslöshet". Tyvärr har denna term gett upphov till missförståndet att ekonomer skulle tycka att det är naturligt med en betydande arbetslöshet. Så är förstås inte fallet.

Slutsatsen från teorier om jämviktsarbetslöshet är inte att hög arbetslöshet måste accepteras. Men det finns begränsningar i vad penning- och finanspolitik kan åstadkomma. En varaktig minskning av arbetslösheten kräver att jämviktsarbetslösheten minskas. Det behövs i första hand åtgärder som förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt.

En del ekonomer menar att mindre generös arbetslöshetsersättning, lägre skatter och åtgärder som minskar fackets förhandlingsstyrka är de mest effektiva om man vill minska jämviktsarbetslösheten. Andra betonar vikten av en effektiv arbetsmarknadspolitik och samordnade löneförhandlingar. Så teorin om jämviktsarbetslöshet är i sig förenlig med många olika inställningar till vad som är den mest lämpliga ekonomiska politiken.

Det enda vi håller med Josefsson om är att det är svårt att göra träffsäkra skattningar av hur hög jämviktsarbetslösheten är vid en viss tidpunkt. Olika metoder ger ofta olika resultat och det finns därför alltid en osäkerhet. Men det är inte konstigare än att det är

svårt att göra väderprognoser. Ingen kan väl hävda att det därför skulle vara bättre att sluta med sådana prognoser.

Man kan alltid diskutera varför det inrättades ett ekonomipris som delas ut i anslutning till nobelprisen. Vi kan bara konstatera att priset nu funnits sedan 1969. Det är internationellt mycket respekterat och anses fungera väl. Det finns därför all anledning att fortsätta med priset. Självklart arbetar en samhällsvetenskap som nationalekonomi under andra förutsättningar än naturvetenskaperna, men det är lika mycket vetenskap. Och det verkar finnas lika stort behov av kunskap om samhällsfrågor som om naturvetenskapliga fenomen.

Lars Calmfors
Bertil Holmlund
Per Krusell